

ШЕЕСЕТГОДИШНИОТ ЈУБИЛЕЈ НА ПРОФЕСОРОТ МЕТОДИЈА СОКОЛОСКИ

На 15 мај 1973 година Катедрата за историски науки на Филозофскиот факултет во присуство на претставници на Институтот за национална историја, Архивот на Македонија, Републичкиот завод за школоводство и на Сојузот на историските друштва на Социјалистичка Република Македонија, како и на неговите најблиски другари и пријатели, го одбележа со пригодна свеченост шеесеттиот роденден на другарот Методија Соколки, редовен професор на Филозофскиот факултет, нашиот ценет педагог, научник и општествен работник.

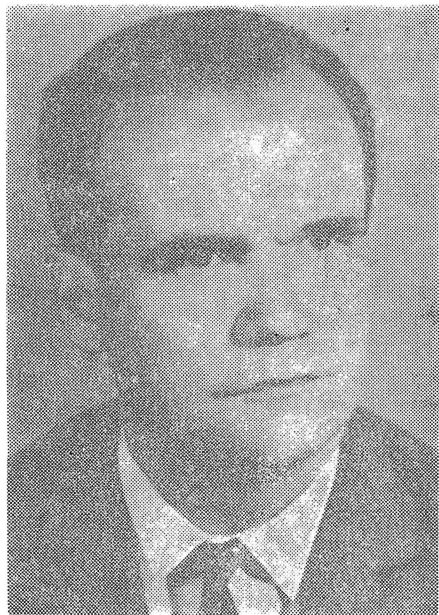
Редакцијата на списанието „Историја“, чијшто соработник е уважениот славеник, на свој начин се придружува со овој прилог кон неговиот јубилеј, честитајќи му го плодниот и творечки животен пат и посакувајќи му истовремено многу години лична среќа и натамошни резултати во сите домени на неговата професионална и општествена дејност.

МЕТОДИЈА СОКОЛОСКИ

НАШ ИСТАКНАТ ФИЛОЛОГ — ОРИЕНТАЛИСТ, ИСТОРИЧАР
И ОПШТЕСТВЕН РАБОТНИК

По повод неговиот 60-ти роденден

Во написите со ваков повод и карактер не може да се одбегнуваат и податоците од живототописот. Со нив се и отпочнува. Тие се нивна неизбежна составка ако се сака да се следи целокупниот творечки животен опус, за поцелосно да се сфати и осознае човековата личност.

Затоа, најнапред одбележуваме дека професорот Методија Соколовски е роден на 15 мај 1913 година во Прилеп — градот кој во најновата историја на македонскиот народ одигра значајна револуционерна улога. Дипломирал во 1940 година на групата за ориентална филологија при Филозофскиот факултет во Белград. Во време на окупацијата предавал

латински јазик во гимназијата во Севлиево — Бугарија, до 1943 година, кога бил отпуштен од работа од политички причини. а во 1944 година кратко време лежел во бугарскиот фашистички затвор.

По ослободувањето на нашата земја бил директор на гимназијата во Прилеп. Во 1945 година е поставен за началник на Одделението за школство при пор. Министерство за просвета на Народна Република Македонија, а потоа и за помошник на министер за просвета, но набргу го зазема местото на директор на Институтот за национална историја. Во 1949 година заминува за Белград како слушател на Институтот за општествени науки. Од 1951 до 1953 година бил редовен предавач по турски јазик на Филозофскиот факултет во Скопје. Во 1953 година е назначен за секретар на Советот за просвета на НР Македонија. Во 1956 година повторно се враќа на старата должност — директор на Институтот за национална историја, на која останува до 1959 година.

Во 1959 година е избран за доцент на Филозофскиот факултет, потоа за вонреден, а во 1963 година за редовен професор.

Како прв и долгогодишен наставник по турски јазик на Филозофскиот факултет, професорот Соколки се афирмира пред сè како основоположник на ориенталната филологија во ослободена Македонија. Исто така, ангажиран од Архивот на Македонија, како редок стручњак, со својата долгогодишна научно-испитувачка дејност во изнаоѓањето, обработката и објавувањето на бројни турски документи кои се однесуваат за историјата на македонскиот народ и народностите и за другите подрачја на нашата земја, придонел и е заслужен овие документи да им станат достапни на луѓето од науката, на испитувачите на нашето минато од времето на владеењето на Османската империја. Покрај тоа, за потребите на Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“, професорот Соколки има извлечено и преведено од турските битолски дефтери од XV и XVI век материјал (од околу 150 авторски табаџи) од областа на ономастиката и топонимијата скоро за цела Западна и Источна Македонија, кој изворно редно многу ќе им користи на научните работници од Институтот.

Освен тоа, тој е автор на бројни историографски прилози (трудови) со кои ја задолжил нашата историографија од овој период со утврдувањето на нови податоци и со осветлувањето на бројни прашања од нашето минато од првите векови на владеењето на Турците — Османлии, засновани на изворните материјали главно од цариградските архиви. Од прашањата кои претставуваат историографска преокупација на професорот Соколки ги издвојуваме промените од стопански и социјален карактер посебно на структурата на населението, кои настанаа во градовите и селата како резултат на владеењето на Османската империја. Во тоа тој дал значаен придонес во проучувањето на турско-османскиот феудален систем во Македонија. Со тие свои научни резултати професорот Соколки го привлекува вниманието не само во нашата Република туку и во земјата, а и надвор од неа.

Редовен е учесник на меѓународните научни средби, посебно на Балканолошките конгреси.

Професорот Соколки е непомирлив спрема оние историографи кои денес во соседна Социјалистичка Народна Република Бугарија ѝ се ставиле во услуга на дневната политика на негативство спрема македонската нација и кои и денес продолжуваат да го узурпираат минатото на македонскиот народ, пришивајќи му туѓа етикета, според манирот на сопствената буржоазија. Во оваа смисла објавил рецензии во кои со својата темелна аргументираност го сврте вниманието на нашата научна и културна јавност.

Професорот Соколки ги поттикнувал и охрабрувал младите македонски ориенталисти, укажувајќи им ја својата несебична помош во проучувањето и обработката на турските извори или при изработувањето на нивните научни трудови од соодвет-

ното време на нашето минато. Секојпат им помагал на своите колеги и другите научни работници кога било во прашање користењето на турски архивски материјали за поедини проблеми.

Соработник е во повеќе научни списанија во Републиката, а и надвор од неа.

* * *

Како истакнат функционер во органите за просвета професорот Соколоски пројавил живо интересирање и несебична активност и ангажираност во сите главни подрачја на нашиот културно-просветен живот, а посебно им излегувал во пресрет на проблемите на школството.

На раководни функции во просветните органи, а посебно во Републичкиот орган за просвета и култура, се наоѓал токму во времето кога и во просветата и културата започна процесот на децентрализацијата и воведувањето системот на општественото управување во околските и општинските органи за просвета и култура, вклучувајќи ги и установите за воспитување и образование — училиштата.

Оваа задача која стоеше пред раководните луѓе и органите за просвета и култура беше специфична, сложена и деликатна зашто се работеше за сè уште неиспитани патишта и форми низ кои требаше да се одвива овој процес, односно да се изградуваат самоуправни односи при што требаше обмислено и систематски да се делува и тоа во нашето тогаш релативно младо школство. Другарот Соколоски при спроведувањето на овие несомнено мошне одговорни задачи пројави не само иницијативност и залагање туку и идејно-политичка верзираност во поглед правилното сфаќање на суштината на овој широк и длабоко прогресивен процес кај нас, за неговото правилно поставување и спроведување во соодветната област сообразно со тогашните реални можности и во духот на тогашните општи концепции и насоки на југословенскиот пат во социјализмот. Како раководител и член на самоуправните тела на републичките органи за просвета и култура тој е неуморен во тие свои настојувања. Иницијатор е за организирање и референт на повеќе важни советувања и конференции, а редовно присутен и на масовните собири на просветните работници на кои се застапувал особено за забрзување на одбележениот процес во просветата и културата. Како илустрација на реченово нам ни се во сеќавање сè уште неговите дискусии во кои се застапувал за широка база на самоуправувањето во просветата, а не за неговото сведување во тесни професионални рамки, туку за вклопување во него на поширок круг општествени фактори, работници и граѓани.

Другарот Соколоски посебно се заложил и дал придонес за нашето тогашно просветно законодавство, така неопходно во времето на значајните преобразувања во просветното дело, како

што е Општиот закон за управување со училиштата, кога се воведоа за прв пат органи на општественото управување во училиштата — школските одбори. Овде спаѓаат и други закони и прописи кои ги кодифицираа и другите тогашни прогресивни промени како што е укинувањето на постојните органи за просвета и формирање на советите за просвета — како први околински и општински органи на општественото управување во областа на просветата и културата.

Професорот Соколоски бил и останал приврженик за донесување на релативно трајни решенија во областа на просветата и културата.

Особено се залагал пред надлежните форуми и републичките органи за подобрување на материјалната база на нашето školство и воопшто на просветата и културата, пред сè за правилното наградување на просветните работници, посебно на учителите од внатрешноста кои работат под потешки животни и работни услови.

Преокупиран и ангажиран со проблемот на опишменувањето придонел и за јакнењето и ширењето на институциите за масовно образование и просветување, како и за институционално решавање на просветно-педагошката служба, а посебно се застапувал и за засилување улогата на стручните здруженија на просветните работници во смисла на нивното активно вклучување во самоуправните процеси и реформата на школскиот систем.

Другарот Соколоски посветуваше посебни грижи на стручното školство пред органите за просвета, а и во самиот Совет за просвета на НРМ. Благодарение на таквиот интерес и внимание советите за просвета сè почесто ги поставуваа на решавање тековните задачи, посебно на ширењето мрежата на стручните училишта, за нивното кадровско зајакнување, како и за решавањето на материјалната база така неопходна за подобрување квалитетот на наставата, односно на школувањето на стручните кадри кај нас. Впрочем, за него проблемите на наставата беа една од неговите централни преокупации и ангажираност. Во приодот кон овие проблеми мошне правилно и секогаш поаѓал од — наставникот, од наставниот кадар. Имено, посебно се залагал за подобрување на неговата квалификациона структура преку дооформување на образованието, како и за неговата педагошко-методска наобразба уште во текот на студиите, потоа за неговото стручно усовршување кое треба систематски да им се дава, посебно на младите наставници. Во текот на реформните процеси на нашето školство, посебно на наставата, непоколебливо се застапува за нејзиното осовременување, за воведување на современи содржини, методи и форми во наставниот процес, како што се слободните активности, за воведување во наставата на современи аудио-визуелни наставни средства, за опременоста на кабинетите и за кабинетска настава, за воведување на политехничкото образова-

ние и тн. Како секретар на републичкиот орган за просвета познати се неговите залагања за демократски и педагошки односи во училишните колективи, особено за воспоставување — според неговите зборови — „клима на доверба“ меѓу наставникот и ученикот.

Со оглед на тоа што Советот за просвета на НРМ опфаќаше и одредени надлежности од областа на културата значително им посветувал внимание и на овие прашања. Се залагал за јакнење и за достоино место на културните институции во нашето општество, за решавање на нивните материјални, а особено кадровски прашања. Многу придонел за усовршување на нашите уметнички кадри, пред сè преку издејствување стипендии за дошколовање и специјализации во странство. Познати се неговите неколкукратни истапувања и залагања за проблемите на културата да наоѓаат соодветно место и третман во дневните редови и воопшто во работата на советите за просвета.

Општо земено со неговото залагање Републичкиот совет за просвета, како и советите во внатрешноста, постигнаа добри резултати преку вложување напори истите да се оформат и израснат во демократски колективни самоуправни тела во областа на просветата и културата и тоа преку вклучување на заинтересирани организации и установи и други општествени фактори — со навремено решавање на многу неодложни задачи кои тогаш се поставуваа пред нив. Тоа беше времето на суштествените промени во просветата кога отпочнаа два паралелни процеси: на реформирањето на наставата и на воведувањето на самоуправните односи, кога професорот Соколки се наоѓаше на раководни функции во просветните органи и кога дал значаен придонес во спроведувањето, реализирањето на овие процеси кои и денес се присутни и натаму се одвиваат и доразвиваат во нашето современо школство и просветата воопшто.

Професорот Методија Соколки изработил повеќе анализи, бројни извештаи и реферати, а автор е и на статии за состојбата на школството и унапредувањето на наставата. Во тие написи посветил внимание и на проблемите на наставниот кадар во Републиката, потоа на масовното образование, како и на други прашања од областа на просветата и културата.

На ова место ја одбележуваме нему својствената природа отворените проблеми да не ги одминува или премолчува, туку да се соочува со нив. Познато е и неговото умевање од многубројните и разновидни проблеми и задачи да ги издвојува приоритетните и да се ангажира за нивното реализирање. Притоа противник е на површноста и импровизирањето. Имено, се застапува да се приоѓа на проблемите внимателно и студиозно, делувајќи и со својот пример најнапред да се проучуваат и анализираат со консултирање на други фактори и посебно искуството во другите наши средини, па и надвор од земјата, односно сообразно со на-

шите услови и реални можности. Оттука, лишени од фразеологија, неговите истапувања и предлози редовно се проткајувани со конкретности, рационални и реални мерки. Токму ваквиот негов конструктивен однос во една — по својата природа разновидна, сложена и суптилна област — секако произлегува од продлабоченото навлегување и познавање на соодветната проблематика.

* * *

Професорот Соколки покажал забележителна и плодна активност не само на раководни функции туку и како член во повеќе стручни и општествено-политички организации и во управните органи и комисии на разни установи.

Бил 5 години народен одборник и претседател на Советот за просвета при општинското собрание „Идадија“, потоа член на Републичкиот совет за просвета, на Советот на институтот за национална историја, на Редакцијата на Гласникот на Институтот за национална историја, на Издавачката комисија при Архивот на Македонија, на Научниот совет на Институтот за национална историја и др.

Професорот Соколки бил претседател и на Извршниот одбор на Сојузот на историските друштва на Југославија.

По земјотресот во Скопје, се наоѓа на должноста продекан, потоа, шеф на Катедрата за историски науки, а во 1969 година е избран за декан на Филозофскиот факултет на која должност се наоѓа до 1971 година.

За својата трудољубивост, и заслуги професорот Методија Соколки добил и општествени признанија. Носител е на повеќе одликувања, а за особени заслуги од областа на просветата и школството нему му е доделена Републичката награда „Климент Охридски“.

На крајот, место заклучок на овој наш прилог, посветен на славеникот, ќе додадеме дека животниот пат и дејноста на професорот Методија Соколки го одразува времето во кое тој живее, полно со општествени и политички превирања и револуционерни промени. Како рожба на времето и средината тој умеел да се раководи и движи по прогресивните современи текови, но и како истакнат стручњак, научник и општественик и достоинствено да ѝ се оддолжува на својата потесна и поширока општествена средина.